

Dve desetletji laži o odločitelnosti glasu volivca pri volitvah poslancev

Po več kot letu, kar je ustavno sodišče decembra 2018 odločilo, da je zakon o določitvi volilnih enot za volitve poslancev neustaven, ker se okraji med seboj preveč razlikujejo, poslanci še niso storili nič, da bi sistem, po katerem jih volimo, popravili. Še predlog za začetek postopka spreminjanja ureditve se v državnem zboru doslej ni pojavil. Sistem volitev poslancev pa bi morali popraviti že zaradi spremembe ustave leta 2000. Zamujeno ni le leto, že skoraj dve desetletji politiki volivce vlečejo za nos.

V ustavo zapisana laž o odločilnem vplivu ljudi

Leta 2000 so SLS Franca Zagožna, LDS Janeza Drnovška, SD Boruta Pahorja in DeSUS s spremembo ustave preprečile uzakonitev večinskega sistema volitev poslancev, za katerega je bilo daleč največ volivcev na referendumu in katerega uzakonitev je zaradi odločitve ljudi na referendumu takrat zahtevalo tudi ustavno sodišče.

Po večinskem sistemu bi bili iz okrajev izvoljeni zmagovalci. In ne poraženci in sploh nihče kot po veljavnem sistemu, ko se glasovi štejejo strankam in tem pripadejo sedeži. Referendum za večinski sistem volitev poslancev je po hudih zapletih in

sporih pred ustavnim sodiščem dosegla SDS **Janeza Janše**, stranke bolj z leve, ki so vladale, so odločanja ljudstva o tem poskušale na vse načine preprečiti. Množici majhnih strank večinski sistem odvzame moč in vpliv. Praviloma pomeni, da obstane le nekaj velikih.

S spremembo ustave, katere edini cilj je bil, da bi se izognili večinskemu sistemu, da torej v okrajih ne bi bili izvoljeni kandidati, ki jih je volilo največ volivcev, se je večina poslancev leta 2000 zavezala, da bodo volivcem zagotovili odločilni vpliv na dodelitev mandatov poslancem, ki ga volivci, po veljavnem sistemu nimajo, saj izbirajo le med strankami. To so v ustavi določili tako:

“Poslanci, razen poslancev narodnih skupnosti, se volijo po načelu sorazmernega predstavnštva ob štiri odstotnem volilnem pragu za vstop v Državni zbor, pri čemer imajo volivci odločilen vpliv na dodelitev mandatov kandidatom.”

A od te obljubljene zagotovitve odločilnega vpliva volivcem v skoraj dveh desetletjih stranke, ki so spreminjale ustave, še niso zagotovile nič. Sprememba ustave, ki so jo izvedle SLS, LDS, SD, DeSUS je bila v tem smislu potegavščina. Besedilo ustave pa neresnica ali celo laž, ker so politiki, ki so spreminjali ustavo, vedeli, da tega ne bodo uresničili.

Posledica odločitve SLS, da bo podprla takšno spremembo ustave, in s tem onemogočila uzakonitev večinskega sistema, je bila, da sta iz SLS leta 2000 izstopila takratni premier **Andrej Bajuk** in zunanji minister **Lojze Peterle**, ki sta ustanovila novo stranko: NSi. Danes jo vodi **Matej Tonin**. Za to ste se odločila zaradi ocene, da je bila prelomljen dogovor, zaradi katerega sta se pred tem združili SLS **Marjana Podobnika** in SKD **Lojzeta Peterleta**. Dogovor je bil, da bo združena stranka za večinski sistem. V večinskem sistemu je sile treba združiti. V sorazmernostnem, kjer volimo stranke, se to praviloma ne spleča preveč. Za večinski sistem je bil takrat

nekaj časa tudi šef LDS **Janez Drnovšek**, če bi s tem lahko ohranil vlado LDS do volitev, a so ga zavrnilo celo njegovi poslanci sami. In oblast je za SLS prevzel Bajuk. Vodja poslanske skupine LDS **Anton Anderlič** se je v zgodovino vpisal z izjavo, da bo LDS za večinski sistem samo preko njegovega trupla.

O tem, kako popraviti volilni sistema so v zadnjem letu potekali le pogovori predstavnikov strank, ki jih je vodil predsednik republike **Borut Pahor**. Ti pogovori še niso prinesli rezultata, torej predloga državnemu zboru, kako bi ureditev popravili.

Večina politikov se strinja, da sta možni dve poti: le popravek velikosti okrajev, za kar zadošča večina vseh poslancev, torej 46. A to ne bo odpravilo težave, da volivci na izvolitev konkretnih poslancev nimajo nobenega vpliva. Druga možnost je večja sprememba sistema, ki bi ta vpliv volivcem vsaj nekoliko zagotovila, denimo s prednostnim glasom, ki ga poznamo iz evropskih in lokalnih volitev. Za takšno večjo spremembo je nujna dvotretjinska večina v državnem zboru za spremembo glavnega volilnega zakona. S takšno večino pa je mogoče spremeniti tudi ustavo in uvesti večinski sistem, po katerem bi bil vpliv volivcev na izvolitve poslancev nesporno odločilen.

Nacionalna lista Bratuškove in Erjavca

Skrajni rok, ki ga je državnemu zboru za popravek volilnega sistema postavilo ustavno sodišče, se bo iztekel konec letošnjega leta. Da poslance zaradi prevelikih razlik v velikosti okrajev volimo na način, ki ni v pošten, je ustavno sodišče odločilo po sporu, ki ga je sprožil državni svet. Sodniki niso bili povsem soglasni. Sodba in vsa ločena mnenja so [dostopni tu](#). V največjem okraju, v Grosuplju, iz katerega je bil junija 2018 s 7020 glasovi izvoljen predsednik SDS

Janez Janša, je 30.991 volilnih upravičencev. Iz majhnega Hrastnika, ki ima vsega 8.301 upravičencev, pa sta bila izvoljena kar dva poslanca. Za SD s 800 glasovi **Soniboj Knežak** in s 373 glasovi volivcev še poslanec DeSUSa **Ivan Hršak**. Iz številnih okrajev ni bil izvoljen nihče. Leta 2014 21 okrajev ni dobilo poslanca, 19 okrajev je imelo dva, eden pa tri. Po številu upravičencev v okrajih, kjer ni bil izvoljen nihče, je bila brez poslanca četrtna populacije. Ustavno sodišče je državnemu svetu pritrdilo, da državni zbor s takšno ureditvijo ne uresničuje načela, da se "poslanci volijo po načelu, da se en poslanec voli na približno enako število prebivalcev" in da je "volilna pravica splošna in enaka".

Ni pa ustavno sodišče državnemu svetu pritrdilo, da je sistem volitev poslancev neustaven, ker volivci nimajo odločilnega vpliva na dodelitev mandatov poslancem, kar zahteva ustava od leta 2000. Čeprav je povsem jasno, da ga nimamo. Sodniki so pojasnili, da odločilnega vpliva nima nihče drug. V volilnem sistemu, denimo, ni nacionalnih list, s katerimi bi vrhovi strank določali, kdo iz stranke bo izvoljen.

Zadnje volitve so pokazale, da obstaja še več kot to. Predsednika kar dveh na volitvah poraženih strank, ki v državni zbor nista bila izvoljena, **Alenka Bratušek** in **Karl Erjavec** sta po volitvah postala celo ministra. Neizvoljenim šefom stranke zagotovijo še več kot le poslanski sedež. Ministrski položaji pomenijo več moči in boljše plače.

Kako vpliv volivcev na izvolitev urediti, je stvar proste presoje zakonodajalca, so prijazno večinsko presodili sodniki. Ustavno sodišče je o tem, katerega od možnih sorazmernostnih sistemov lahko državni zbor izbere, zapisalo: "Izbira med njimi je vprašanje primernosti zakonske ureditve in politično vprašanje par excellence. Zato spada v polje proste presoje zakonodajalca."

O neustavnosti zelo različno velikih 88 okrajev pa je ustavno sodišče spremenilo svojo odločitev pred desetletji, ko je

velike razlike v velikosti dopustilo.

Ni pa pred dobrim letom določitve okrajev sodišče kar razveljavilo, saj bi s tem lahko povzročilo protiustavno praznino, če državnemu zboru ne bi uspelo popraviti sistema in volitev potem sploh ne bi bilo mogoče izvesti. Sodniki so bili previdni, ker je znano, da imajo poslanci pri določanju pravil, kako se jih bo volilo, velike težave. Spremenjena pravila namreč lahko pomenijo, da morda posamezni poslanci ne bodo več izvoljeni ali da ne bo izvoljena njihova stranka.

Tudi zaradi tega so sodniki določilo najdaljši dvoletni rok za odpravo ugotovljene protiustavnosti. Za tako dolg rok so se odločili, ker spreminjanje "temeljnih prvin volilnega sistema praviloma pomeni zahtevno in medsebojno prepletено urejanje posameznih vprašanj, za katerih uzakonitev mora imeti zakonodajalec na voljo ustrezno daljši čas od tistega, ki ga ustavno sodišče običajno določi za njegov odziv na ugotovljene protiustavnosti."

Na posnetku je predsednik državnega zbora dejan Židan, ko mu generalni sekretar ustavnega sodišča Sebastian Nerad pred letom predal sodbo o neustavnosti volilnih okrajev:

Generalni sekretar ustavnega sodišča Sebastian Nerad (desno) predaja sodbo o neustavnosti predsedniku DZ Dejanu Židanu (levo)

V anketi lahko odgovorite za kak volilni sistem ste:

Za kakšen volilni sistem ste?

- Za sedanjega, ko volimo stranke
- Za sedanjega, ko volimo stranke, s popravljeno velikostjo okrajev
- Za sistem, ko volimo stranke, ko lahko s prednostnim glasov vplivamo tudi na izvolitev kandidata svoje stranke
- Za večinski sistem, ko so izvoljeni kandidati z največ glasovi in le posredno stanke

[View Results](#)

 Loading ...